

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

PERIÒDICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL-LUSTRAT Y LITERARI.
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ARREU.
NÚMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 18.

CABRINETTY.

Ab tot y haver brillat aquest nom en lo sigle del vapor, de l'electricitat y de la premsa, aquesta institució feynera é incansable que dia per dia, hora per hora, minut per minut sastifá la ávida curiositat del públich, de segur que passarà 'l nom de Cabrinetty á las generacions futuras com lo de un dels héroes llegendaris de las glorias catalanas.

Qui diu Cabrinetty, vol dir: valor fins á la temeritat; patriotisme fins al martiri; abnegació fins al heroisme. Cabrinetty es la figura que 's destaca d' entre-mitj de una lluyta implacable, lluyta fraticida de sanch y d' extermini, fecunda en sacrificis y també en cobardias, plena de incidents desgarradors y de epissodis que conmovhen l' ánim.

Lo nom de Cabrinetty, fou durant algun temps lo terror dels fanálchs empenyats en fer donar una recuada á la nostra patria.

Militar de professió ell no encengué la foguera de la malehida discórdia. La patria que estava dessançantse reclamava l' esfórs de son brás y l' ofer: per apagar aquella hoguera, l' hi demaná la sanch de sas venas y la doná. Fou leal sempre á sos juraments, y portá 'l cumpliment de sos debers fins al sacrifici de l' existencia.

¿Qui ha olvidat aquells temps y aquest home?

Era una época d' efervescencia Las ideas y 'ls interessos bullian barrejats, sense que hi hagués medis de fixar las primeras ni de depurar los últims.

Ab acendrat patriotisme, ab la aspiració noble, desinteressada y generosa dels uns, s' hi barrejava la cobardia de molts; y una cosa pitjor encare que la cobardia, la traició de molts altres.

Aquells feyan mal bé 'ls seus esforsos, perque las malas herbas se xuclavan la bona sava dels arbres. Alguns dels qui més cridavan sostenian inteligencias ab los enemichs de la llibertat y del órdre: parlin sino 'ls qui, poch temps després, s' arrancavan la careta, mostrantse tals com eran.

Y mentres tant, amparadas per la indecisió dels que havian de obrar y no podian y favorescudas per las manyas inicuas dels traidors, las bandadas de sectaris de la causa del retrocés, se multiplicavan. campant, pels seus respectes, saquejant vilas populosas, coment tota mena d' impropers, fusellant, cremant, incendiant y sembrant per tot arreu lo terror, la desolació y l' extermini.

Aquell temps era en que un home, fins llavors desconegut, en pochos dias se feya popular.

En menos de una senmana apareix devant de una petita columna, y 's bat y derrota tres vegadas seguidas á una temuda partida de facciosos.

Incansable en sos moviments y apurant tots los martiris y privacions de aquella guerra d' espardenya. caminant sempre, dormint malament, menjant pitjor, conduheix á la victoria á cada punt á soldats tocats del virus de l' indisciplina.

Si 'ls altres émuls del nostre guerrer se contentan ab vence y retirarse quan cau la nit, ell lluyta, ven y segueix als enemichs, dispersos per barranchs y montanyas, desafiand las inclemencias de la naturalesa, la fosquedat de la nit y l' escabrositat del terreno. Ell sab prou bé que la pacificació del pais no depén sols de las balas, sino també de las camas; no depén sols del valor durant lo combat, sino tamhè de la paciència y de la perseverancia.

A un enemich com aquell se 'l acaba á tiros .. y reventantlo de fatiga.

¿Qui no coneix l' anada de Cabrinetty á Puigcerdá? ¿Qui no 's recorda de aquella vila combatuda durant lants dias, apurant tots los medis de defensa, abandonada y sense esperansa de auxili, ab los camins cuberts de nèu y ab los punts presos per endavant, per evitar l' arribada de reforsos?

Y no obstant, allá arribá Cabrinetty, atravesant montanyas inacessibles y passos inverossimils, despenyant l' artilleria y conduhintla á pés de brassos, obrintse camí á través de la nèu, y realisant una de

las hassanyas més brillants de la passada guerra, hassanya digna de l' epopeya.

¿Com podia realisar aquest miracle?

¡Ah! En los exércits lo valor y l' abnegació s' encomanan. En lo moment de la lluyta ell era 'l més arruixat: a l' hora dels sufriments ell era 'l més sufert.

Molts cops feya las marxas á péu per donar á tots l' exemple: son tracte era justicier y afable: sa paraula era seca y parca: sense fer fanfarrias de valentia, ell era 'l més valent: sense queixarse fonia las carns y 's torrava: y sense extremar las cosas, havia sabut fanatisar als seü soldats.

Un escés de valor l' hi costá la vida. Alpens lo vejë caure al davant dels seüs, valents.

Barcelona feü á son destrossat cadáver un conmovedor enterro. Molts ulls ploravan quan sobre un furgó d' artilleria eran conduhits los restos del héroe y del mártir tancats dintre de una endolada caixa; molts cors palpitavan cridant «venjansa».

Han passat set anys y 'l recort del héroe legendari es venerat y respectat encare, com al dia mateix de la seva desgracia.

L' invicta Puigcerdá 's disposa á honrar-se honrantlo degudament. Molt aviat l' estátua de Cabrinetty serà per aquella ciutat l' expressió més pura de son agrahiment y de la seva propia gloria.

L' inspirat escultor Novas ha fet aquesta estátua, costejada per suscripció pública, demostrant ab ella la manera que té 'l geni de comprendre 'l geni. Lo Cabrinetty del llorejat escultor barceloni enclou las virtuts y 'l heroisme del guerrer, y 'l sentiment y l' admiració del poble catalá. Tot aixó es lo que sent l' ánim, al contemplar l' obra de 'n Novas.

¡Tant-de-bò, que siga aquesta l' última gloria que entregui á l' inspiració del artista y á la veneració del poble, la desoladora guerra fraticida!

J. ROCA Y ROCA.

À LA MEMORIA DE CABRINETTY.

Los homes que com tú donan la vida en aras de una idea noble y gran, no moren al besar la freda tomba: son nom, son esperit brilla radiant.

Lluytares ab fé ardida, com un héroe, sens temer los obstacles ni 'l perill: la pátria 't demanava, era ta mare y tú erats, ans que tot, un honrat fill.

Avuy aquella mare, adolorida, ta llosa ve á regar ab los seus plors, cubrint ab lo seu vel ta altiva sombra, buscant un lenitiu en tos recorts.

Ansiós mon pobre cor amor demana,
al menys, de ta bonica doble cara;
puig no de la divina, de l'humana.
PAU PRESSECH.

ESQUELLOTS.

Sempre val alguna cosa 'l ser amich del Sr. Fontredona.

En la sessió del dimars, contra vent y mareja, va aprobarse al Ajuntament una proposició augmentant lo sou en 1.000 pessetas al Sr. Tort y Martorell.

Un dels arguments que va presentar en Fontrodona va ser lo de que aquest oficial no tenia prou temps per consagrar-se al despaig de tots los assumptos. Lo Sr. Cabot va preguntar si ab 1.000 pessetas podria comprar-se dos caps, quatre camas ó quatre brassos.

Pero en fi, la proposició sortí aprobada.
Y are 'ls demès empleats podrán dir:—Nos han fet un tort.

Al carrer de 'n Giriti aquest dia vá descubrirse una mina, que tenia la direcció de la botiga de un argenter.

Hi havia una màquina de taladrar, varias brusas y altres objectes sospitosos y procedia de un magatzem qu' estava desocupat, y 's comunicava ab la claveguera.

Sembla que s' han agotat las minas de California, y que are com are las buscan á l' Argenteria.

L' emperatris de Rusia, que fá poch temps ha mort, té en la seva vida una anècdota curiosa.

Un dia visitava un colégi de noyas dirigit per una professora molt piadosa que no feya més que inculcar á sas alumnas una instrucció estreta y religiosa.

Durant los exàmens l' emperatris preguntá á una nena de 18 anys:

—Qu' es l' amor?
La nena baixá la vista ruborizada: y la professora observá que allò no s' ensenyava en son colégi, y que tal volta ni siquiera l' alumna comprenia 'l significat de la paraula amor.

—Féu molt mal, diguè l' emperatris: la vida de la dona no es res més que amor: primer l' amor als pares; després l' amor al espòs y ultimament l' amor als fills.

A Huesca 'l fiscal d' imprenta vá denunciar lo *Diari* lo dia avants de publicarse.

Ay pobre Sr. Fiscal: si s' aficiona á menjar fruyta qu' encare no siga madura, ja veurá, com l' hi farà mal!

Després de la huelga del gas ja estavam massa tranquils; ó sino que 'u diga l' ajuntament que ja busca la manera de que Barcelona torni á divertir-se.

Lo Concell d' Estat va decidir que no podian posarse contribucions ni impostos á las canals, aparadors, portas que donan á fora, etc., etc.

Y l' Ajuntament va dir: ¿No pot haverhi contribucions? Donchs jo n' hi posaré una.

Y ja tenen los botiguers y 'ls propietaris en doyna moventse contra aquest determini del Ajuntament.

Francament, jo crech que seria millor imposar una contribució sobre 'ls electors difunts que prenen part en unas eleccions.

Y com que no hi hauria medi de cobrarla, seria bo que la paguèssin los regidors que surten elegits.

¡Y diuen que no hi ha diners á Barcelona! ¡Y que l' industria está paralisada! ¡Y que 'l comer va de capa cayguda! ¡Y que no corra un quart!

Donchs mirin: s' obra l' emprestit de Cuba, y Barcelona 's suscriu per 52 milions de duros.

¡52 milions!..

No hi ha quartos per fomenar la pública riquesa: no n' hi ha per las empresas industrials y mercantils; no n' hi ha per aquells assumptos que requereixen estudi y treball.

Pero per fer un bon negoci, sense mal-de-caps, sobre 'ls pellingots de la pobra Espanya, per aixó no 'n faltan; per aixó 's troban á Barcelona 52 milions de duros!

Un empleat castellá deya:—*Hay dinero.*
Y un que no 's fia d' empréstits perque viu molt escamat, treya la H, y exclamava:—*¡Ay dinero!*

Un drama que ha ocorregut en una ciutat del imperi austriach

Una familia tenia un fill á América. Van passar anys sense saberne res, y per últim van donarlo per mort.

Un dia arriba un senyor: era l' americá. Se dona á coneixe als seus germans, y aquests l' abressan. Duya diners.

—Y la mare? pregunta. ¿Ha mort?
—No, l' hi responen. Ha llogat un hostal á tal poble y allà viu guanyantse la vida.

—Si m' hi declaro de repent, diu ell, tindrà una sorpresa massa forta. Millor es que me n' hi vaja y de mica en mica m' hi daré á coneixe.

Y 'l fill, arribat de América, se 'n vá á l' hostal. Sa mare no 'l coneix; y ell, avants de anarse'n al llit l' hi entrega 30.000 duros perque 'ls hi guardi.

Lo dimoni tentador comensa á mortificar á aquella dona, la qual veyentse á las mans una fortuna tant considerable medita un plan terrible. A mitja nit se 'n vá al quarto del foraster, lo troba adormit, y l' assessina.

Dos ó tres dias després los altres seus fills van á l' hostal, y preguntan pel seu germá.

—¿Com lo vostre germá?.. diu la mare.
—Si, aquell foraster que va venir l' altre dia...
L' hostalera 's torna groga, y per últim confessa 'l seu crim.

—¡Miserable de mi! exclama: he mort al meu fill: que 'm matin, jo ja no puch viure....

Y desesperada, aná á entregarse á la justicia.

Per acabar:
Un senyor entra á una Iglesia acompanyat de un gos.

Lo sagristá 'l detura, dihentli:—Dispensi, 'ls gossos no poden entrar á l' iglesia.

—Ja veurá, diu lo senyor: lo gos y jo aném á la capella de Sant Roç.

Y 'l sagristá arronsant las espatllas los deixá passar.

QUENTOS.

Un vellot que porta perruca 's burlava un dia de un company que té 'l cap pelat com un meló.

—Bueno, lo que tú vulgas: jo no tinch cabells, conformes.... pero al menos son tots meus.

Un comprador de billets de la Rifa Nacional un dia avants de procedirse al sorteig de Nadal, deya ajenollat davant de un Sant Cristo:

—Senyor, feume treure la grossa, y juro cedir als pobres la meytat del premi.... Y si no tenguí confiança ab mi, encarregueuvs vos mateix de dar aquesta meytat als pobres y entregueume la part que 'm toqui.

Un amo que deya moltas mentidas, vá regalar una camisa al seu criat, ab la condició de que aquest digués que si á todas las sévas exageracions.

Y efectivament, l' amo contava las cosas més estupendas, trayent sempre al criat per testimoni, que exclamava invariablement:

—Aixó si qu' es ben cert; jo hi era.
Pero un dia la que vá dir era tant grossa, que 'l criat exclamá:

—Vaja, aixó ja es massa... Avuy mateix l' hi torno la camisa.

Dos tipcs fan càlculs sobre la manera com se gastarian los diners, per fer més l' espléndit, si fossen ríchs.

—Jo deya l' un; al hivern, á l' estufa per compte de llenya hi tiraria violins.

—Donchs jo, responia l' altre, tot l' any, tindría set ó vuit caballs, y per compte de palla 'ls donaria barrets de *jipi-japa*.

Tothom se recorda del pobre Mossen Será. Brut, greixós, ab la sotana verda, anava pel mon, sent la broma de la quitxalla y de la gent granada.

Un dia 'l bisbe vá cridar-lo clavantli una reprimenda perque anava tant brut.

—Vosté, vá dirli, es lo desdoro de la classe.
Mossen Será escoltava la filipica ab lo cap baix. Quan vá ser fora, un que 'l coneixia molt y qu' estava enterat de l' entrevista, vá preguntarli.

—¿Qué l' hi ha dit lo bisbe, mossen Vallhonesta?

—Si vol que l' hi diga la veritat no li hi entès de res: figuri 's que m' ha dit que jo era el *dos d' oros* de la classe.

Un senyor en un cassino, jugant al tresillo:
—Mare de Déu que tonto que soch.
Lo seu company que per mor' d' una mala jugada del primer, veu que 'l que anava tréu una posta:

—Es molta veritat.

—¡Cóm s' entent! Aixó que diu vosté es una imper-tinencia.

—¿No 'u ha confessat vosté mateix?
—Es que jo 'u deya sense pensarho.
—Donchs vaja, jo 'u pensava sense dirho.

—La pobresa es un gran bè, deya un capellá.
—«Déu meu, Déu meu, esclamava un devot alsant los ulls al cel: jo no vull bens en aquesta vida: libréume de la pobresa.»

TRENCA-CAPS.

XARADAS.

I.
Ay *Dos-prima*, si sabias
la *dos-quarta* que á mí 'm passa! ..
No puch sortir per 'ná á cassal
després se m' han mort dos tias,
y á més la dona ja 's troba
á punt de *prima-tercera*,
y no cassant no tinch roba,
ni á casa un tros de *primera*.

CAMPANER.

II.
—*Dos-hu*. —Que *hu-tres*, *hu doble*?
—Donchs que no mous la *total*?
—Are al acabar la feyna
á la *prima* m' hi fet mal

PESSIGOLLAS.

MUDANSA.

Diu per la *tot*, la *total*
—Fá mala *tot* mon xicot
y l' hi daré aygua de *tot*
si es que 'l cap l' hi fá molt mal.

BEEDAS, COL Y FLOR Y C.^a

QUINT DE PARAULAS.

Sustituir los pichs ab lletras que llegidas vertical y horizontalment digan: 1.ª ratlla, un animal; 2.ª població catalana; 3.ª un emperador romá; 4.ª una altra vila catalana, y 5.ª producció, objecte de una industria.

B. C. Y F. Y C.^a

CONVERSA.

—Mi senyor ¿vol que l' hi porti?
—¿Qué?
—La maleta y 'l bastó, 'l paraygua y 'l gos d' aygua...
—No; ja m' ho portará la...
—¿Quí?...
—Ja ho hém dit entre tú y jo.

SANCHEZ FIGUERENCH.

COMBINACIÓ NUMERICA.

Sustituir los pichs ab números que sumats vertical, horizontal y diagonalment dongan un resultat de 27.

B. C. Y F. Y C.^a

GEROGLIFICH.

X X X X
F A
N X L

JOAN HOMS.

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN L' ULTIM NÚMERO.

- XARADA 1.ª—*Er-ró-ne-o*.
- IDEM 2.ª—*Gras-sa*.
- MUDANSA.—*Nou, pou, bou, sou*.
- LOGOGRIFO NUMERIC.—*Ca-mi-la*.
- DIALECH.—*Gramática castellana*.
- QUADRAT NUMERIC.—

3	4	5	1	2
5	1	2	3	4
2	3	4	5	1
4	5	1	2	3
1	2	3	4	5
- CONVERSA.—*Sabaté*.
- GEROGLIFICH.—*Qui no te pá moltas se 'n pensa*.

Barcelona: Imp. de Lluís Tasso, Arch del Teatro, 21 y 23.

RECORT ETERN À CABRINETTY ; 9 Juriol de 1873 !

Monument en marmol que s' erigirá en Puiçerdá lo próxim Setembre.

Frontis de la casa Andalet d' Alpens, carrer del Graell, n.º 9, ahont fou ferit Cabrinetty, que morí en lo mateix portal.